

ресурсів тих областей, які утворюють регіон, та представники місцевих органів самоврядування. Використання коштів регіональних екологічних фондів має здійснюватися лише під екологічні програми, вибрані на конкурсній основі, і які відповідали б сучасним концепціям розвитку суспільства.

¹Розраховано за даними: Статистичний збірник "Охорона навколишнього середовища та використання природних ресурсів України за 1998 рік". – К., 1999, – С. 213. ²Там само. – С. 219- 226.

О.П.Кириленко, канд. екон. наук

БЮДЖЕТНІ СЛУХАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

Розглядаються питання бюджетного слухання в бюджетному процесі.

Budget hearings in the budget process are considered.

Починаючи з 1995 р. в Україні було започатковано практику проведення відкритих громадських слухань, на яких проходить обговорення проектів місцевих бюджетів. Метою бюджетних слухань є створення необхідних передумов для залучення населення до прийняття міською владою рішень, перш за все, у галузі формування коштів місцевих бюджетів, їх раціонального та економного витрачання, врахування інтересів побажань членів територіальної громади.

Досвід проведення бюджетних слухань показав, що неабияку роль має чітка підготовча робота, своєчасне повідомлення за допомогою засобів масової інформації про час і місце проведення зустрічей, запрошення посадових осіб та представників преси, радіо та телебачення, забезпечення технічними засобами (мікрофонами, диктофонами), обов'язкове протоколювання виступів, внесених пропозицій та висловлених міркувань.

Цілком очевидно, що при розробці графіків зустрічей та визначенні кола їх учасників, як з боку організаторів, так і представників громадськості, необхідно робити диференційований підхід та проводити слухання окремо серед, наприклад, представників політичних партій, громадських організацій, науковців, керівників підприємств та організацій тощо. Зустрічі з різними колами громадськості вимагають різного підходу до процедури їхнього

проведення, залучення до участі відповідних фахівців, працівників органів місцевого самоврядування, депутатів.

Обов'язковою передумовою результативності бюджетних слухань, як показала практика, є своєчасне забезпечення населення необхідною інформацією, яка повинна бути повною, достатньо деталізованою і наочною. Єдиним фактором, який обмежує місцеві органи самоврядування у масштабах такої діяльності є їхні реальні фінансові можливості. Як правило, напередодні слухань і під час їх проведення у місцевих засобах інформації публікуються проекти місцевих бюджетів, розрахунки з доходів та видатків, виступи та коментарі фахівців.

Окрім залучення населення до процесу розробки та прийняття місцевих бюджетів, велике значення, на наш погляд, має інформування про результати відкритих бюджетних слухань, урахування пропозицій та побажань, висловлених при їх проведенні. Адже обізнаність членів територіальної громади про наслідки обговорень, а ще краще – про врахування конкретних пропозицій громадян, мають важливе виховне значення, сприяють встановленню довіри населення до дій місцевої влади та рішень, які вона приймає.

Беззастережним позитивним результатом відкритих громадських слухань проектів місцевих бюджетів стало те, що у процесі їхнього проведення поступово встановлюються та стають чим раз тісніші контакти між місцевою владою та членами територіальних громад, які відтепер мають змогу брати участь у прийнятті рішень. Така взаємодія органів місцевого самоврядування і громадськості сприяє зміцненню демократичних засад в нашій державі.

Проте існує ще багато нерозв'язаних проблем і перешкод на шляху поглиблення демократизації всього бюджетного процесу і, що саме головне, досягнення більшої результативності його першої стадії – складання проекту бюджету. Нестабільність законодавчої бази, щорічні зміни складу доходів місцевих бюджетів України, нормативів відрахувань від регулюючих податків, обсягів бюджетних трансфертів, непрозорість механізму міжбюджетних взаємовідносин зробили неефективними всі спроби складання реальних бюджетів, здійснення планування не тільки перспективного, але і поточного розвитку міського господарства, об'єктів інфраструктури та соціально-культурної сфери.

В останні роки звичною стала практика невиконання вимог, прийнятих Верховною Радою, бюджетних резолюцій, на основі яких мають складатися проекти бюджетів. У той же час при розробці місцевих бюджетів муніципальні фінансові служби враховують норми і положення даних документів, на цьому вони засновують розрахунки бюджетних доходів і видатків. Щорічні закони про Державний бюджет України, як правило, багато в чому суперечать бюджетним резолюціям. Але саме після їх ухвалення починається процес прийняття місцевих бюджетів, причому на зовсім інших концептуальних засадах. На наш погляд, слід розробити механізм забезпечення дотримання вимог бюджетних резолюцій при складанні проектів як Державного, так і місцевих бюджетів. Очевидно, що даний винятково важливий для бюджетного процесу документ повинен мати статус закону.

Г.В.Кучер, ст. викл.

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ ТА ДЕРЖАВНА ЗАБОРГОВАНІСТЬ В УКРАЇНІ

Розкрито економічну природу державного боргу і його вплив на фінансове становище в державі.

Economic nature of the state debt and its influence on financial situation in the state are analyzed.

Стабілізація економічної ситуації в Україні потребує розв'язання питань як розвитку виробничої сфери, так і вдосконалення функціонування грошово-кредитної системи. Здатність грошово-кредитної системи держави забезпечувати потреби господарюючих суб'єктів і державних органів влади необхідними фінансовими ресурсами дозволяє створити умови для стабілізації економічного розвитку. У сучасних умовах серед зазначених питань, на нашу думку, важливим є врегулювання проблеми державної заборгованості й державного боргу.

Підходити до розгляду проблеми державних боргів однобічно не можна. Державний борг за своєю суттю – це сукупність суспільних відносин, врегульованих економіко-правовими нормами, з приводу акумуляції державою тимчасово вільних коштів юридичних та фізичних осіб резидентів та нерезидентів, урядів інших держав, міжнародних фінансових організацій у розпорядження держави на принципах добровільності, зворотності, строковості, відплатності, з метою

покриття бюджетного дефіциту, регулювання грошового обігу та платіжного балансу, фінансування необхідних загальнодержавних програм.

Як економічна категорія, державний борг виражає економічні відносини між державою-позичальником та її кредиторами з приводу перерозподілу вартості ВВП. Державним боргом виступають усі випущені, непогашені боргові зобов'язання, емітовані державою або від її імені (основна сума боргу та сума прострочених відсоткових платежів, оформлена як державний борг за згодою сторін) щодо повернення отриманих у позику коштів. Державний борг відбиває обсяги випущених та непогашених боргових зобов'язань держави на конкретну дату. Державний борг слід розглядати як індикатор соціально-економічного розвитку та фінансового стану держави, рівня ефективності функціонування її урядових структур.

Більш широким, ніж поняття державний борг, є поняття державна заборгованість, або заборгованість держави. Державний борг включається до складу державної заборгованості. Державну заборгованість слід розуміти як категорію, що показує економічні відносини між державою, з одного боку, та фізичними та юридичними особами, резидентами і нерезидентами, урядами іноземних держав, міжнародними фінансово-кредитними організаціями, з іншого боку, пов'язані з необхідністю відшкодування коштів за надані кредити, у тому числі, гарантовані урядом України, виконані роботи, надані послуги; з участю України у міжнародних громадських, фінансових та військових організаціях; з відшкодуваннями взятих на себе державою економічних та соціальних зобов'язань, тощо. До боргових зобов'язань України належать випущені ним цінні папери, інші зобов'язання у грошовій формі, гарантовані урядом України, а також одержані нею кредити.

Державна заборгованість має покриватися за рахунок коштів державного бюджету, якщо інше не передбачено чинним законодавством, та державних фондів, у тому числі коштів Національного банку України. Це пов'язано з тим, що кошти, які надходять від Міжнародного валютного фонду, Європейського банку реконструкції та розвитку, як правило, призначені для підтримки національної грошової одиниці, платіжного балансу, поповнення золотовалютних резервів. Кошти та такими кредитами надходять на рахунки НБУ і не використовуються ним на покриття бюджетного дефіциту та не спрямовуються фінансу-